האנרכיזם

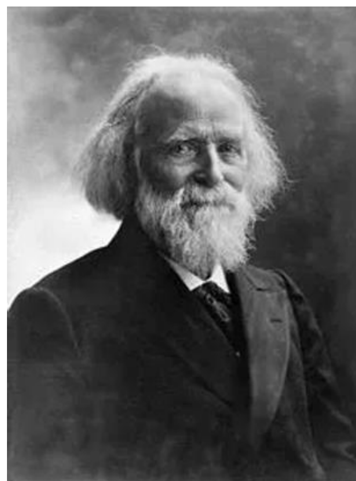
אליזה רקלו 1896

תרגום הטקסט מצרפתית והערות אבי גולדברג

https://www.avigoldbergauthor.com

אליזה רקלו Jacques Élisée Reclus (מרץ 1830 - יולי 1905) היה גיאוגרף, סופר ואנרכיסט צרפתי נודע. יצירת המופת שלו בת 19 הכרכים, La Nouvelle Géographie universelle, la terre et les hommes ("גיאוגרפיה אוניברסלית"), נכתבה במשך תקופה של כמעט 20 שנה (1875–1894). ב-1892 הוענקה לו מדליית הזהב של החברה הגיאוגרפית של פריז על עבודה זו, למרות זאת גורש מצרפת בגלל האקטיביזם הפוליטי שלו. על שמו אף נקרא חצי אי ביבשת הארקטית.

אליזה רקלו, ויקיפדיה

הקדמת דברים

הדברים הבאים נישאו בלשכת הבונים החופשיים של "הידידים הפילנתרופיים" של בריסל, בשנת 1894,וזאת על אף שבמשך שלושים ושש שנותי הייתי רק "שולייה" פשוט, ומעולם, כעניין עקרוני, לא השתתפתי בשום צורה בפעילות במסגרת האגודה הסגורה של הבונים החופשיים.

על כן אני מודה ל"אחים", שבאותו יום הזמינו אותי, "הכופר", לבוא ולהציג את רעיונותיי בפניהם. הדברים שנישאו באותה הזדמנות הודפסו בגיליונות מספר 3, 4 ו-5 של השנה הראשונה (Temps Nouveaux, זמנים חדשים, מאי ויוני 1895).

אנרכיה

אנרכיה אינה תיאוריה חדשה. מובנה של המילה עצמה היא "היעדר ממשל", או "חברה ללא מנהיגים", הגיעה אלינו ממקור עתיק והייתה בשימוש זמן רב לפני שפרודון עשה בה שימוש.

איזו חשיבות יש בכלל למילים? שהרי "סרבני שלטון "[1] היו בנמצא מאז ומעולם ולא כונו אנרכיסטים.

ה'אקרטי' סרבני השלטון הקדומים הללו לא העלו על דעתם שהשם - השם שבחרו לעצמם כשהתארגנו, ובו נקראו , יהווה בדורות מאוחרים יותר חומר להגות אקדמית.

תמיד היו אנשים חופשיים, אנשים שבזו לחוק , אנשים שחיו ללא אדונים, מכוח הזכות הבראשיתית של קיומם כאנשים חופשיים ובהתאם לתפיסת עולמם בלבד. אפילו בעידנים קדומים התקיימו במקומות שונים שבטים המורכבים מקבוצות המנהלות את חייהם כרצונם, ללא חוקים מאולצים, ללא כללי התנהגות אחרים שנכפו עליהם, והם היו אלה שהחליטו "על פי רצונם וכבוד שחלקו כלפי בורר כנה", כלומר הם קבלו על עצמם הכרעתו. הם היו מונעים אפילו על ידי רצונם

לייסד התאגדויות כמו "האמונה העמוקה" או כ"אבירים ללא מורא " ואת "הגברות החמודות " כפי שמסופר אצל רבלה, [2] במנזר תלמה.

גם אם האנרכיה עתיקה היא כימי האנושות, הרי אלה שמממשים אותה מביאים בתקופתנו משהו חדש לעולם. הם הינם בעלי מודעות ברורה ומחויבים למטרה המדויקת שלהם. כיום אנרכיסטים ,מקצה הארץ עד קצהו , חדורי מטרה ומאוחדים להדוף כל צורת ממשל. חלום החופש העולמי חדל להיות אוטופיה פילוסופית וספרותית טהורה, כפי שהיה עבור מייסדי ערי השמש [3] או ירושלים של מעלה. החופש העולמי הפך למטרה מעשית ויישומו נעשה באופן פעיל ומעשי בידי המוני בני אדם המאוחדים, ומשתפים פעולה בנחישות בהיווצרותה של חברה בה לא יהיו יותר אדונים, אשר לא יהיו יותר צנזורים ממונים על המוסר הציבורי, לא יהיו בה עוד סוהרים או תליינים, לא עוד עשירים או עניים, אלא רק אחים הנושאים יחדיו בנטל להשגת פת לחמם היומית.

שווי זכויות , ושומרים על השלום באחדותם הנלבבת, ולא בציות לחוקים אשר תמיד כרוכים באיומים אימתניים בהטלת עונשים, אלא באמצעות כיבוד הדדי של האינטרסים המשותפים לחברה ומתוך בחינה מדעית של חוקי הטבע. אין ספק שהאידיאל הזה נראה אוטופי לרבים מכם, אבל אני גם משוכנע שהוא נראה רצוי לרובכם כשאתם כבר רואים בעתיד את הדימוי המעורפל עדיין של חברה שלווה שבה אנשים יתפייסו, חברה שבה יניחו את חרבותיהם להחליד, "יכתתו תותחיהם לאתים"[4] ויפרקו את ספינותיהם מנשקן.

ובנוסף , האם לא הייתם אתם אלה שבמשך זמן רב, במשך אלפי שנים, שהטפתם לבניית מקדש השוויון ? [5]

אתם "בנאים", למען "בנייה" של בניין בעל מידות מושלמות, שבשעריו יבואו רק אנשים חופשיים, שווים ואחים, המשתפרים ללא הרף למען שלמותם ונולדים מחדש מכוח האהבה לחיים חדשים של צדק וטוב.

האם אין זה נכון, שאתם, הבונים החופשיים, אינכם המחזיקים באידיאל זה באופן בלעדי,

הרי אינכם טוענים למונופול על האידאל, על רוח הקידמה וההתחדשות

אתם הבונים החופשיים אפילו לא חטאתם בחטא השכחה של יריביכם הקשים , אלה שמשמיצים אתכם, אלה הדנים אתכם למוות, אותם קתולים נלהבים המקדישים לאש הגיהינום את אויבי הכנסייה הקדושה, אך בכל זאת מנבאים את בואו של עידן של שלום מוחלט.

אך בל נשכח גם כי בין אותם הקתולים היו גם פרנציסקוס מאסיזי , קתרין, ותרזה הקדושים ורבים אחרים מקרב המאמינים באמת בציוויים המוסריים של הדת,כאלה שאינם מחזיקים באמונתכם, אך בוודאי מחזיקים בערכי האנושיות, ובאהבה הכנה ביותר ועלינו להחשיב אותם כאלה שחיו אף הם למען אידיאל האושר אוניברסלי. ועכשיו מיליוני מיליונים של סוציאליסטים, מכול הזרמים הרעיוניים, נלחמים אף הם למען עתיד בו כוחו של ההון יישבר ואנשים יוכלו סוף סוף לקרוא לעצמם "שווים" ללא אירוניה.

מטרתם של האנרכיסטים משותפת אפוא להם ולרבים וטובים, המשתייכים לדתות, לכתות, ולמפלגות בעלות תפיסות שונות , אך הם נבדלים מהם בבירור באמצעים בהם הם נוקטים, כפי שמעיד עליהם שמם בצורה הגלויה ביותר ללא ספק. כיבוש השלטון היה כמעט תמיד בראש מעיניהם של המהפכנים, אפילו של אלה בעלי הכוונות הטהורות ביותר. החינוך לו זכו לא אפשר להם לדמיין חיים בחברה חופשית המתפקדת ללא שלטון רגיל, וברגע שהפילו שלטון שנוא אחד, הם מיהרו להחליף אותו בשליטים אחרים, שנועדו בדרך כלל לרצות את הקהל על פי הנוסחה המקודשת, "להביא את האושר המיוחל לעמיהם".

איש לא הרשה לעצמו עד כה להכין דרך פוליטית אחרת מאשר החלפת שלטון בשלטון, להחליף את הנסיך שבשלטון – בשליט או בשושלת אחרת וזאת מבלי לפגוע בכלל הישן שיש להמשיך ולחלוק כבוד ולציית לריבון החדש.

במשך מאות שנים היה זה מהלכה הטבעי של ההיסטוריה, בו זעקו הנתינים שתמיד היו נאמנים וכנועים לשלטון גם בעת שמרדו במלכות , "המלך מת! יחי המלך החדש! "

"איך אפשר לחיות בלי אדונים?"

תמהו העבדים, הנשים, הילדים, העובדים העירוניים ועובדי האדמה הכפריים, והמשיכו לתת צווארם בעול, בהסכמה , כפי שעושה השור המושך בעגלה. אנו זוכרים את המורדים של 1830 [7] התובעים לתת את השלטון ל "מיטב הרפובליקנים" ובמקומם קבלו רפובליקאים בדמותו של מלך חדש. וגם הרפובליקנים של מהפכת 1848 נסוגו בהיחבא אל שכונות העוני שלהם לאחר שהעמידו את עצמם ב "שלושה חודשים של סבל לשירות הממשלה הזמנית".

במקביל פרצה המהפכה גם בגרמניה, ופרלמנט עממי התכנס בפרנקפורט: "הסמכות הישנה היא גווייה" אמר אחד הנציגים.

"כן", השיב לו הנשיא האסיפה, "אבל אנחנו נקים את הסמכות לתחייה. אנו נקרא לאנשים חדשים שיידעו כיצד לכבוש מחדש את השלטון באומה".

האין מה שהתרחש קולע וחוזר לשאלה של ויקטור הוגו: " האין האינסטינקט האנושי הקדום מוביל תמיד להשחתת המידות?"

[8]« Ote-toi de là que je m'y mette! »

זהו ביטוי שהאנרכיסטים חרדים לעשות בו שימוש, ומראש הם בושים באלה המשתמשים בו או לפחות מרחמים, על אלה שנעקצו על ידי עכביש הטרנטולה של תאוות הכוח, ומרשים לעצמם לדחוק את עצמם בשלבי השלטון באמתלה שמטרתם נובעת מרצון להיטיב עם ולשפר "להשפיע אושר על חבריהם האזרחים".

כנגד האינסטינקט הזה, המוביל לשחיתות, מייצגת האנרכיה באמת רוח חדשה. אי אפשר לגנות את האנרכיסטים על כך שהם מבקשים להפיל את הממשלה, מילה, שהם היו שונאים לבטא, ומראש הם חוששים להיות אלו שיציעו עצמם לתפוס את השלטון.

האנרכיסטים טוענים, על סמך לימוד העבר,הניסיון, כי המדינה וכל מה שקשור אליה אינה ישות טהורה או נוסחה פילוסופית כלשהי, אלא קבוצה של אנשים המוצבים בסביבה מיוחדת ונתונים להשפעה. אלה האחרונים, שגדלו מורגלים בכבוד, במנעמי השלטון, ביחס מתנשא מעל אחיהם האזרחים, נאלצים מעצם עובדה זו, כביכול, להאמין שהם עצמם עדיפים על האנשים הפשוטים, ובכל זאת פיתויי השלטון והקלקולים מכל הסוגים גורמים להם להתבזותם וגורמים להם לרדת לשפל המדרגה המוסרית מתחת לרמה הנוהגת בחברה .

על כן אנו פונים שוב ושוב לאחינו - לפעמים אלו הם אחינו שהם גם אויבינו הפוליטיים - הסוציאליסטים: "היזהרו ממנהיגיכם ומנציגיכם ! " כמוכם בוודאי הם מונעים על ידי הכוונות הטהורות ביותר, הם רוצים בלהט אמונתם למגר את הדיכוי של ההון הפרטי ושל עריצות המדינה. אולם מערכות יחסים הפוליטית והזדמנויות חדשות אליהן הם נחשפים, משנים אותם בהדרגה. המוסר שלהם נשחק עם האינטרסים האישיים שלהם, ולמרות שהם מאמינים במלוא ליבם שהם תמיד יישארו נאמנים למטרה המשותפת של אלה שבחרו בהם לתפקידם ,הם בהכרח הופכים לבוגדים.

גם הם, כשהם בשלטון , יצטרכו להשתמש בכלים של כוח: צבא, מטיפי מוסר, שופטים, שוטרים ומלשינים . לפני יותר משלושת אלפים שנה ניסח המשורר ההינדי מַהָאבְּהָארַטַה את חכמת הדורות באשר למחזיק בשלטון : "האיש הנוסע במרכבה לעולם לא יהיה ידידו של האיש ההולך ברגל"!

לכן לאנרכיסטים יש מבחינה זו את העקרונות ברי הקיימא ביותר: להבנתם, כיבוש כוח השלטון יכול לגרום רק את הארכת משכו יחד עם השעבוד המתלווה לו. לכן אין זה חסר סיבה שהשם "אנרכיסטים" אשר, אחרי הכל, דבקה בו רק משמעות שלילית, נשאר זה שבו אנו בוחרים להקרא, כדי לבטא את יעודנו האוניברסלי. אפשר לכנות אותנו "ליברטנים", כפי שרבים מאיתנו מכנים את עצמם בקלות, או "הרמוניסטים" בגלל ההסכמה החופשית של הרצונות שאנו מאמינים שישרתו את החברה העתידית. אולם השמות האלה לא מבדילים אותנו מספיק מהסוציאליסטים. המאבק נגד כל כוח רשמי הוא שמבדיל אותנו במהות

מהסוציאליסטים , כל אינדיבידואליות נראית לנו כמרכז היקום, ולכל אחד,לכל אינדיבידואל, יש את אותן הזכויות על התפתחותה האינטגרלית של החברה, ללא התערבותו של כוח המכוון אותה, מרדים אותה או רודף אותה.

אתם מבינים אם כן את האידיאל שלנו. ומיד מתעוררת השאלה הראשונה והיא זו: "האם האידיאל הזה הוא באמת אצילי עד כדי כך והאם הוא ראוי להקרבה של אנשים מסורים, האם למענו ראויים הם לעמוד בסיכונים הנוראים הכרוכים בכל השתתפות במהפכות ? האם המוסר האנרכיסטי טהור, והחברה הליברטאנית אם תתקיים, האם אז יהיה האדם טוב יותר מאשר בחברה המבוססת על פחד מכוחו של השלטון או מעונשים שמטיל החוק?

אני עונה בביטחון ואני מקווה שבקרוב תענו אף אתם בחיוב:

" כן, המוסר האנרכיסטי הוא זה המתאים ביותר לתפיסה המודרנית של צדק וטוב. "

****

אבן הפינה של המוסר הישן, כפי שאתם יודעים, היתה לא אחרת מאשר פחד, "חיל ורעדה", כפי שכתוב בתנ"ך וכפי שהטיפו לכם בצעירותכם שוב ושוב כי אלו הן מצוות האל בבחינת :

"יראת ה' היא ראשיתה של החוכמה". זו היתה פעם נקודת המוצא של כל החינוך: החברה כולה התבססה על הטלת אימה. אנשים לא היו אזרחים, אלא נתינים או גרוע מכך עדרים. הנשים היו משרתות, הילדים עבדים, שעליהם היתה לאבי המשפחה סמכות עתיקה, שריד רב שנים לזכותו הישנה לגזור על בני ביתו חיים ומוות. בכל מקום, בכל היחסים החברתיים, הוצגו יחסים בין בני אדם כיחסי עליונות וכפיפות. לבסוף, גם כיום, עצם העיקרון של המדינה ושל כל מרכיביה, היא ההיררכיה, או הסמכות העליונה ה"קדושה", הסמכות היא "קדושה", -- זוהי המשמעות האמיתית של המילה. והשליטה המקודשת הזאת מורכבת מרצף שלם

של מעמדות ושלבים , שהרמים שבהם הם בעלי הזכות לפקד, לצוות ואילו לנחותים שבהם כל שנותר להם היא החובה לציית.

המוסר הרשמי הוא החובה להשתחוות לממונה, לעמוד בגאווה בפני הכפוף. כל אדם חייב שיהיו לו שני פרצופים, כמו ליאנוס, שני חיוכים, אחד מחמיא, להוט, לעיתים סרבני, השני של בעל השררה, חיוך של התנשאות אצילית. עקרון הסמכות -- כך נקרא הדבר הזה -- דורש שהממונה לעולם לא ייתפס כטועה, ושבכל חילופי הדברים , תשמר לו הזכות למילה האחרונה. אבל מעל לכל, יש לציית לפקודותיו. זה מפשט את הכל: אין צורך בהנמקות, הסברים, היסוסים, ויכוחים, או בנקיפות מצפון.

לאחר מכן העסק עובד מעצמו, טוב או רע. וכאשר האדון אינו שם כדי לפקד, כדי להשגיח, האם לא נותרו לנו אותן נוסחאות, פקודות, צווים או חוקים מוכנים מראש, שהרי גם הם נחקקו על ידי אותם אדונים או מחוקקים אבסולוטיים ברמות שונות. נוסחאות אלה ממלאות את ההוראות היומיומיות ואנו מכירים אותם מבלי שנצטרך לפקפק בהן אם הן תואמות לקול הפנימי של תודעתנו, של מצפונינו.

בין שווים, העבודה מפרכת יותר, אבל היא מספקת יותר: אדם צריך לפעול ולחפש בדרך הקשה את האמת, למצוא את חובתו האישית, ללמוד להכיר את עצמו, וכל הזמן לחנך את עצמו, לעמוד על משמר עצמו , להתנהל תוך מתן כבוד לזכויות שלו ולאינטרסים של חבריו. רק אז נעשה האדם לישות מוסרית באמת, הוא נולד מחדש עם תחושת אחריות. המוסר אינו פקודה, שלשמעה עליו להיכנע, זו אינה מילה שאדם חוזר עליה, דבר חיצוני בלבד. על האדם עצמו לשאוף למוסריות מתוך פנימיותו בלבד, להפוך ולהיות חלק מההוויה, תוצר של החיים . כך אנו האנרכיסטים מבינים את המוסר. האם אין לנו זכות להשוות מוסר זה שלנו בסיפוק עם מורשת אבותינו הקדמונים?

התוכלו לתת לי סיבה, הנמקה, לכך שאין הצדק עימי?

****

אבל שוב, רבים מכם יפטירו יתגוננו מאחורי "גלימת המשרתים בקודש", כלומר הסמכות הדתית . מאושרים הם אלה שכבר אינם רואים בה, בגלימת כהן הדת כל קודש. אוסיף ואומר כי האידיאל שלנו, תפיסת המוסר שלנו, נטועה דיה בהיגיון ההיסטורי, תפיסה הנובעת באופן טבעי מהאבולוציה של האנושות. משחר ימיהם נרדפו בני אנוש מאימת הבלתי נודע, כמו גם על ידי תחושת חוסר האונים שלהם אל מול הטבע הלא ידוע , וחיפשו בעוצמת תשוקתם אחר גורמים למצבם. בשלב הקדום ההוא, הם יצרו את האל או את האלילויות שיגנו עליהם, שייצגו את התפיסה הגולמית שלהם למושג האידאל החברתי , וכן יהוו נקודת התייחסות להמולת העולם המסתורי הזה הנראה והבלתי נראה האופף אותם מכול עבר .

אותן רוחות הרפאים של הדמיון האנושי - האלים, שגילמו בעיני רוחם של ההמונים כוחות כל-יכולים, הפכו בעיניהם של בני האדם למקור של כל צדק וסמכות עבורם.

אדוני השמים, שבאופן טבעי היו להם את הפרשנים שלהם עלי אדמות , אותם קוסמים, יועצים, מצביאים, שעל פי דברם יישק דבר שכל פיהם חונכו בני האדם להשתחוות בפניהם כמו בפני האל עצמו . זה היה הגיוני אז , אלא שהאדם שורד יותר מיצירי רוחו והאלים האלה שהוא ברא בדמיונו מעולם לא חדלו להשתנות כמו צללים שהוטלו על קיר האינסוף. האלים נראו תחילה, כבעלי חיים, מונפשים וקיימים. יצורים בעלי תשוקות אנושיות, אלימים ומטילי אימה. ואז בהדרגה נסוגו למרחק עצום, ובסופו של דבר הם הפכו להפשטות, לרעיונות נשגבים,ערטילאים שאפילו לא ניתן לקרוא להם בשם. ואז הם נמוגו ,הם התמזגו בחוקי הטבע של העולם. הם חזרו ליקום ההוא שאליו השתייכו למקום שמלכתחילה היו אמורים לעלות אליו כעשן ממזבח עליו הוקרבו הקרבנות.

ועכשיו נותר רק האדם עצמו, חשוף על פני האדמה, שמעליה הוא ברא אי פעם ברוחו את דמותו העצומה של האלוהים.

נוצרה הבנת מדעית כי כל הדברים בטבע נמצאים בתנועה, משתנים כל הזמן, וגם האלוהים נעלם בתנועה הקוסמית של הדברים. ולכן הגיע עתה תורם של משרתיו של האל עלי אדמות, אלה שלקחו לעצמם את התארים של שומרי חוקותיו, המשגיחים על ציות לקיום החובות כלפיו. הם מבינים כבר כי זוהר מעמדם הועם , גם הם חייבים לחזור בהדרגה אל מקומם הטבעי בקרב בני האדם, להסתגל כמיטב יכולתם למצב החדש. היום כבר לא היינו מוצאים שליטים כטימור חאן, הסולטן האיום שציווה על ארבעים מחצרוניו להשליך את עצמם מראש מגדל, הוא בטח בצייתנותם, ובכך שכהרף עין יוכל לחזות מבעד לשִׁינּוֹת הצריחים, בגוויותיהם של עושי דברו הצייתנים , מוטלות למרגלות המגדל רצוצות ומדממות.

החופש לחשוב הפך את כל בני האדם לאנרכיסטים מבלי דעת שהם כאלה. מי האיש שאינו מפקפק בימינו אי שם במעמקי מוחו באמת. וזהו –הפקפוק-הוא בדיוק גדול הפשעים. החטא המובהק, הקדמון של הטעימה מפריו של עץ הדעת שאיפשר לבני האדם להבחין בין טוב לרע. מכאן נובעת שנאת הכנסייה את המדע, שנאה שמאז ומתמיד הצטיינה בו.

מכאן נבע גם זעמו של נפוליאון, הטימור חאן המודרני, כלפי בעלי הדעות "האידיאות". אך אף על פי כן בעלי הדעות המשיכו לצוץ. הם נשפו ופיזרו את אשליות העבר כמו היה זה ערפל, והתחילו להחיות את כל המחקר המדעי בכך שביססו אותו על תצפיות וניסויים.

אחד מהם, ניהיליסט שחי טרום תקופתנו או אם תרצו אנרכיסט, אם היה כזה אי פעם, לפחות בהגדרה. הוא איתחל את כל הידע שלו, בכך שמחק את כל הידע הקודם שצבר. הוא החל לחשוב מחדש כ "טבולה רסה" "לוח חלק" השליך את כל מה שלמד והאמין בו בעבר. וכיום מי שאינו הוגה מעצמו, אינו יכול להיחשב כמלומד, כמשכיל. מי שאינו מלמד את עצמו ומהווה לעצמו דוגמא, הוגה דעותיו בעצמו, יוצר בעצמו אמות מידה מוסריות ,נחשב כמי שבקושי יודע קרוא וכתוב.

" חוסר בגרות האדם ,היא חוסר האומץ שלו להשתמש בתבונתו ללא הדרכה" כך אמר גתה.

****

והאמנים, האם גם הם אינם דורשים שינוי? האם אין הם רוצים לתת ביטוי לכשרונם ,ליצור את הטבע במכחולם כפי שהם רואים אותו, כפי שהם חשים ומבינים אותו?

וזו בדרכם דרישה צודקת, זה מה שניתן לכנות "אנרכיה אריסטוקרטית" של האומנים , הטוענת לחופש המחשבה והיצירה, אך רק עבור 'העם הנבחר' עבור האמנים החוסים תחת אפולו פטרון המוזות רק עבור אלה המטפסים לפסגתו של פרנסוס.

כל אחד מהם רוצה את זכותו כאומן לבטא את עצמו, לחשוב בחופשיות, לחפש רק את האידיאל שלו באינסוף, אלא שהוא מוסיף ואומר שצריך לתת לעם "דת" הוא לעצמו רוצה לחיות כנבחר בעל דעות חפשיות, אבל מהנשים הוא דורש שימשיכו לקיים את חובת הציות כלפי הגברים כי "הציות נוצר עבור הנשים".

הוא, האומן, רוצה ליצור יצירות אומנות מקוריות, אבל "הקהל שלמטה" למרגלות הפרנסוס חייב להישאר לדעתו משועבד, להמשיך לעבוד ולהתפרנס כחלק במנגנון גדול ונתעב של חלוקת העבודה! עם זאת, ל"אריסטוקרטים" האלה של הטעם הטוב והמחשבה החופשית , כבר אין את הכוח לסגור את הפירצה הגדולה שדרכה זורמות הדעות החפשיות .

אם המדע, הספרות והאמנות הפכו לאנרכיסטים, אם כל ההתקדמות, כל צורה חדשה של יופי נובעת מפריחה של המחשבה החופשית, הרי מחשבה זו פועלת גם ומתעצמת ומתפשטת למעמקי החברה כולה ועכשיו כבר לא ניתן להכיל אותה. מאוחר מדי לעצור את המבול.

האין השחיקה בכבוד האדם תופעה מובהקת של החברה בת זמננו?

צפיתי פעם בהיותי באנגליה בהמונים נוהרים באלפיהם אחרי כרכרה ריקה של בן אצולה רם מעלה. היום כבר לא ניתן לצפות להתנהגות כזו של ההמון .

בהודו, אנשי כת המנודים עוצרים באדיקות במרחק מאה וחמישה עשר צעדים שיפרידו בינם לבין הברהמין הגאה. לא חסרות דוגמאות של אפלייה וטינה מרושעת בעולם, אך עם זאת יש התקדמות בכיוון השוויון. היום לפני הפגנת כבוד כלפי מישהו , תוהים אם האיש או המוסד באמת ראויים לכבוד. אנחנו לומדים את הערך של היחיד , את החשיבות של תרומתו לחברה . נעלמה האמונה העיוורת בגדולה, בייחוס דורות. במקום שבו האמונה כבר אינה קיימת, המוסדות יעלמו בתורם. התפוררות משטר הדיכוי של המדינה מרומז באופן טבעי בהכחדת הכבוד הניתן לה.

לחץ הביקורת המרדנית שהמדינה נתונה בה, מופעלת גם נגד כל המוסדות החברתיים. האנשים כבר לא מאמינים במקור המקודש של הרכוש הפרטי. בעבר אמרו לנו כלכלנים ,כי הרכוש נוצר על ידי בעליו. אנחנו לא מעזים לחזור על זה עכשיו, אנחנו מודעים לכך שעבודה אישית לעולם אינה יוצרת מיליונים שצוברים עוד למיליונים. אנחנו יודעים כי הצבירה המפלצתית הזו של הון היא תמיד תוצאה של מדיניות חברתית כוזבת, הנסמכת על עבודתם של מיליוני עמלים.

הוא, האיש העובד , תמיד יכבד את הלחם שהרוויח בעמל כפיו ,לעולם יעריך את הבקתה שבנה במו ידיו, את הגן שהוא נטע. אלא שהעמל לא יהיה זכאי ולא יהיה לו חלק בכבוד שנותן העושר המצטבר של הנכסים הפיננסיים , ניירות הערך, שטרות, מכל הסוגים המופקדים ומצטברים בבנקים.

אך יבוא היום, אין לי ספק בכך , שבו הם העמלים , יטילו עיקול,ישעבדו את על כל התוצרים שהצטברו אצל אדוניהם , תוך ניצולם וכפיפותם לשיטה, ומתוך ניצול בעבודה המשותפת שלהם במכרות ובאחוזות, ובמפעלים ובטירות, ובמסילות הברזל, ועל ספינות הסוחר אותם הן משיטים. באשר ההמון, ההמון הזה , השרוי בפחד שהוא תוצאה הקטלנית של עוניו ובורותו, יחדל להיות זה שסופג עלבונות, כאשר יבין , בוודאות המתבקשת כי כל המונופוליזציה הזו של הנכסים העצומים, בידי העשירים, מבוססת אך ורק על בדיה, מבוססת על אמונה

בניירת פקידותית. או אז המצב החברתי הנוכחי יהיה מאוים בשל האבולוציה העמוקה והבלתי ניתנת לעמוד בפניה, המתרחשת בתודעה האנושית. כמה מטופשות, כמה חסרי משמעות ייראו לצאצאינו ההמולה, הצעדים התזזיתים הננקטים על ידי השלטונות שמטרתם היא לעצור את התהליך הזה.

****

לא משנה באילו קיטונות של בוז מכפישה אותנו העיתונות הנאלצת לשלם את מס השפתיים כדי לזכות באהדת המשטר , מה בכלל משנים כל העלבונות שנאמרו בכנות נגדנו, על ידי אותם חסידים "קדושים אך פשוטים" שקוששו עצים למוקד עליו עלה יאן הוס!. התנועה שאנו נישאים על כנפיה אינה פרץ של אנרגיות גרידא, או הזיות של חולמים דלפונים , זוהי תנועה שתסחוף את החברה כולה. היא תוצאה הכרחית, היא תוצר של תודעה אנושית שהפכה עתה לקטלנית, בלתי נמנעת, עוצמתית כמו מסלול כדור הארץ בשמים. עם זאת, ספק יכול להישאר במוחם של אנשים, היסוס באם האנרכיה מעולם לא תהייה יותר מאשר אידיאל, תרגיל אינטלקטואלי, יסוד של דיאלקטיקה.

האם אי פעם יינתן לה ביטוי מוחשי ,קונקרטי, אם אי פעם יווצר אורגניזם ספונטני שיוציא אל הפועל את הכוחות החופשיים של החברים העמלים יחד, ללא כפייה של אדון העומד עליהם. אבל ספק זה ניתן לפטור בקלות. כן, ארגונים ליברטריאנים תמיד היו קיימים. כן, ארגונים חדשים מתהווים, וצצים כל הזמן, ובכל שנה הם מתרבים יותר ויותר עם הפריחה של היוזמה הפרטית.

אני יכול להזכיר את השבטים הפראיים, שגם כיום אלה ששרדו מהם, חיים בהרמוניה חברתית מושלמת ללא צורך במנהיגים או חוקים, או במסגרת ציבורית. אבל אני לא עומד על הדוגמאות האלה, על אף חשיבותן. אני סבור שקשה להשוות את המורכבות החברתית הקטנה של החברות הפרימיטיביות הללו,

לעולמנו המודרני בו מרקם עצום כל כך הרבה גופים ותצורות חברתיות אחרות משתלבים בקשרים אינסופיים.

הבה נניח אפוא בצד את ההשוואה בין שבטים הפרימיטיביים הללו רק עם מודלים של האומות שכבר נוצרו, בעלות מנגנון פוליטי וחברתי שלם.

אין ספק, שאין ביכולתי להביא דוגמא היסטורית של חברה אנרכיסטית גרידא, שכן כולן היו רק מרכיב במאבק חברתי בין גורמים שונים שעדיין לא התגבשו לכלל מדינה. אבל מה שיהיה קל יותר להראות הוא שכל אחת מהחברות האנרכיסטיות החלקיות האלה, כל עוד לא התמזגו לתוך שלם הרמוני, היו מסגרות משגשגות יותר, יצירתיות יותר ככל שהיו חופשיות יותר, מקום בו ערכו של הפרט הוערך בצורה הטובה ביותר.

מאז עידן הפרהיסטורי, כאשר החברות האנושיות נוצרו החלו לתת ביטוי לביטויים אומנותיים , מדעיים, ותעשייתיים , ואת כל אלה הצליחו להעביר במהלך הדורות הטרם ניתן להן ביטוי בטרם היה הכתב. כל התקופות הגדולות בחיי העמים היו אלה שבהן בני האדם נסחפו למהפכות, בתקופות בהן הצליחו להחלץ מחיבוק הדוב של שלטון . שתי התקופות הגדולות של האנושות,הונעו האחת על ידי התגליות החדשות של היבשות, והשנייה על ידי פרצי מחשבה חופשיים , בטיפוח האמנות. היו אלה אומנם עידנים של "חופש מסוכן",של שחרור מעריצות.

הסדר והשלטון שנכפו באימפריה העצומה של מדי ופרס לא הניבו שום התפתחות משמעותית לאדם, ואילו יוון הרפובליקנית, הנסערת ללא הרף, מזועזעת מרעידות חברתיות בלתי פוסקות, הגיחו כל שפע ההגות, כל מה שנמצא שמצוי היום בחברה שלנו ונחשב כנשגב ואצילי לתרבותנו.

בלתי אפשרי עבורנו כיום לחשוב,או להתייחס לכל עבודה מבלי שהמחשבה שלנו תוכל להתעלם מאותה מורשת שהורישו לנו ההלנים חופשיים שהיו קודמינו ושהם עדיין המודלים שלנו.

רק כעבור אלפיים שנות עריצות, אחרי עידנים אפלים של דיכוי, שתמיד היה נדמה שלא יסתיימו, איטליה, פלנדריה, גרמניה, וכל אירופה של הקומונארים שוב עצרו נשימתם. לא פחות משבעת אלפים התפרצויות מקומיות ברחבי איטליה לבדה, הניבו גם את אש המחשבה החופשית שהחלה להתלקח והאנושות פרחה שוב:

עם הרפאלים, הדה-ווינצ׳ים, והמיכלאנג׳לו, הרגישה איטליה צעירה ,שבה אל עברה המפואר.

ואז הגיעה המאה הגדולה של האנציקלופדיסטים עם המהפכות העולמיות שבאו בעקבותיה והכרזת זכויות האדם. אבל נסו, אם אתם יכולים, למנות את כל ההתקדמות שנעשתה מאז אותו מהפך גדול של האנושות. אפשר לתהות אם מהלך מאה השנים האחרונות לא דחסו בתוכן יותר ממחצית ההיסטוריה האנושית . מספר תושבי כדור הארץ גדל ליותר מחצי מיליארד, הסחר גדל יותר מפי עשרה, התעשייה השתנתה כבהליך טרנספיגורטיבי, ומדע השבחת זנים טבעיים התפתחה להפליא.

מדעים חדשים הופיעו, והחלה תקופה שלישית באמנות. הסוציאליזם של העמלים בעלי התודעה העצמית והקשר הבינלאומי גדל לאין שיעור.

כיום אנו חשים שאנו חיים במאה התשע עשרה ,המתייחסת לשאלות החברתיות הגדולות בחברה שהחליפה את ״המאה של הפילוסופים״.

החלפנו עידן שהיה נטול היסטוריה, המאה השמונה עשרה, עת בה המשיכו להתקיים ארבע מאות מליון סינים שלווים תחת שלטונו מרותו-הדרכתו של ״אבי העם״ כפופים לחצר מנדרינית ספוגת מנהגים תעודות וטקסים משלהם, במאה הנוכחית משתנים פני הדברים .

****

מלבד זאת , התנועה הגדולה הזו משנה בהדרגה את החברה כולה לקראת האפשרות של מחשבה מדינית חופשית, לקראת מוסר חופשי, ולקראת פעולה חופשית, כלומר אל עבר עקרונות האנרכיה במהותה. מתקיימים אפוא ניסויים בפועל של התיאוריה המתבטאת בהקמת מרכזי חיים, קומונות שיתופיות לניסויים בעלי אופי ליברטריאני, אלה הם ניסיונות קטנים שניתן להשוותם לניסויים שעורכים כימאים ומהנדסים במעבדותיהם.

ניסויים אלה של חיים בקומונות, יש בהם חסרון מכריע באשר הם מתרחשים מחוץ לתנאי החיים הרגילים, כלומר הרחק מן הערים בהן בני אדם נדחסים ובהן מתהווים רעיונות, וחילופי דעות, ומבשילים בהן רעיונות.

ולמרות זאת אנו יכולים להצביע על רבות מהיוזמות הללו שהצליחו לחלוטין, בין היתר זה של "איקריה הצעירה".[8] וכן של השינוי הרעיוני שחל במושבה הזו שנוסדה על פי הגותו של קבט, שנוסדה לפני כמעט חצי מאה, והייתה מבוססת על עקרונות הקומוניזם הסמכותני.

המהגרים שהצטרפו אליה מפעם לפעם, שינו את קבוצת הקומונארים הסוציאליסטית לקבוצת אנרכיסטית גרידא, המתקיימת כיום בצניעות באזור כפרי של איווה, ליד נהר דמויין. אבל המקום שבו הפרקסיס האנרכיסטי נוחל הצלחה הוא דווקא במהלך החיים הרגיל, בקרב פשוטי העם, שבוודאי אינם יכולים להתמודד בעצמם במאבק הקיום היום יומי הנורא אם לא יעזרו זה לזה באופן ספונטני, תוך התעלמות מהבדלי השקפות ויריבויות אישיות.

כשאחד מהחברים לקבוצה נופל למשכב, שכניו העניים לוקחים את ילדיו לביתם מאכילים אותם, חולקים עימם את פת לחמם הדל, את קצבתם השבועית הדלה. השכנים מנסים לבצע את המטלות של החולה , מכפילים את שעות עבודתם. בין השכנים נוצר סוג של קומוניזם , אשראי הדדי, שיתופיות מתמידה בכל כלי הבית ובמצרכים. האומללות מאחדת את האומללים לאחווה . יחד הם רעבים, יחד הם שוברים את הרעב. המוסר האישי והמעשה האנרכיסטי מתקיימים גם בהתאגדויות עירוניות , שבהן, במבט ראשון, הם נראים לנו כנעדרים לחלוטין.

תארו לעצמכם מסיבה כפרית שבה מישהו, המארח או אחד האורחים, לוקח לעצמו את החירות לנהוג באדנות באורחיו, מרשה לעצמו לחלק הוראות או כופה את רצונו ללא התייחסות לרצון האורחים . האם לא יהיה בכך קיצה של העליצות , סופה של כל ההנאה? האדם יכול להיות עליז רק בין שווים וחופשיים כמוהו, בין אנשים שיכולים ליהנות כרצונם, בקבוצות נפרדות, אם הם אוהבים את זה, אבל קרובים זה לזה ומתערבבים כרצונם, כך השעות החולפות עליהם יחדיו נראות להם מתוקות יותר בדרכם.

****

כאן אני רוצה להעלות סיפור אישי.

הפלגנו באחת מאותן ספינות מודרניות ויפות שמפלסות דרכן בין הגלים בצורה נהדרת במהירות של 15 או 20 קשר לשעה, ספינות המותחות קו שיט ישר מיבשת ליבשת למרות הרוח, הגאות, והשפל. האוויר היה רגוע, הערב היה נינוח והכוכבים נצנצו באורם בזה אחר זה בשמיים השחורים. הסבנו בירכתי האוניה ושוחחנו, ואודות מה שחנו, אם לא אותה שאלה חברתית נצחית האופפת אותנו, הלופתת בצווארנו כמו חידת הספינקס של אדיפוס .

הריאקציונר שבקבוצה שהסבה על הסיפון, נדחק בחוזקה על ידי טעוני בני שיחו, שהיו כולם פחות או יותר בעלי דעות סוציאליסטיות. הוא פנה לפתע אל עבר הקברניט, שהוא כידוע המנהיג , בעל הסמכות העליונה על כלי השייט בתקווה למצוא תמיכה וסיוע לעמדותיו שנבעו מעקרונות טובים:

"אתה המפקד כאן! פקודותיך לצוות מוחלטות וללא עוררין, מה היה קורה לספינה אם היא לא הייתה מנווטת רק על ידי רצונך המתמיד?

"איש תמים שכמותך " השיב הקברניט.

"בינינו, אני יכול לומר לך שבשגרה איני מתערב כלל במהלך ענייני השיט . ההגאי שליד ההגה מקפיד על כך שהספינה לא תסטה מדרכה , אגב, בעוד כמה דקות הגאי אחר יחליף אותו במשמרת, ואחר כך אחרים, ובאופן זה אנחנו כולנו נמשיך ונשוט , ללא התערבותי, בנתיב הרגיל. למטה מתחת לסיפון עובדים המכונאים ללא עזרתי, טוב יותר מאשר אם הייתי מתערב בענייניהם במתן עצות. וכל הספנים, המלחים, מסיקי הדוודים הללו יודעים איזו עבודה הם צריכים לבצע . רק מדי פעם אני צריך לתרום את חלקי הקטן בעבודת הצוות שלהם, הקשה יותר אם כי פחות מתגמלת מזו שלי. אין ספק, אני אמור להנהיג את הספינה. אבל האם אין אתה רואה שזו בפשטות פיקציה?

מפות העולם מונחות בפנינו, לא אני הוא זה ששירטט אותן. המצפן הוא זה המנווט את דרכנו, ולא אני הוא זה שהמצאתי אותו. הנתיב מהנמל ממנו אנו מפליגים, אל נמל היעד בו נעגון , נקבע עבורנו. אך גם ספינה מעולה, בקושי מצליחה לשמור על נוסעיה, בקושי מצליחה לעמוד בהלם הגלים על דפנותיה , מתנדנדת בעוצמה, ובעת סערה מנוע הקיטור נאנק. לא אני הוא זה שבניתי אותה. מי אני כאן לנוכח זכרם של הממציאים והמדענים הגדולים , קודמינו, שלימדו אותנו לחצות את הימים? כולנו צאצאיהם, אנחנו, המלחים החברים שלי, וגם אתם הנוסעים, כי בשבילכם אנחנו רוכבים על הגלים, ובמקרה של סכנה, אנחנו סומכים עליכם שתעזרו לנו באחווה אנושית לשמור על הספינה. העבודה שלנו משותפת, ואנחנו עומדים בסולידריות אחד עם השני!"

כולם שתקו ואני אוצר בזיכרוני את דבריו של הקפטן ההוא. כפי שאנחנו מבינים את משל הספינה ההיא , היא כעולמנו הצף בו נקבעה סמכות , חוקים ועונשים שמקורם אינו ידוע , אך למעשה נישאת על המים רפובליקה לדוגמה מעבר לאוקיינוס למרות ההיררכיות והחוקים שנקבעו ללא שאיש יודע מתי. וזו אינה דוגמה מבודדת.

כל אחד מכם יודע לפחות על פי השמועה, על בתי ספר שבהם המורה, למרות חומרת התקנות והעונשים אותם בכוחו להטיל ,אינו מיישמם בדבקנות, וכך כל התלמידים הופכים לחבורותא של משתפי פעולה מאושרים.

אם היינו חיים ללא אותם אנשים בעלי חיות ומרץ רעיוני שבינינו, היינו נסחפים בהדרגה לכיליון ולמוות. אם היינו מניחים לרגע שגלילאו, מוחזק עדיין בתא הכלא של האינקוויזיציה, בימינו אלה, והוא יכול רק ללחוש חרש משפט אחד היה זה: "ובכל זאת נוע תנוע", הרי עכשיו אנחנו יכולים, בזכות המהפכות, בזכות כוחה החודר של המחשבה החופשית, לצעוק זאת מראש גגות או בכיכרות העיר: "ואף על פי כן נוע תנוע".

****

רשויות המדינה הסמכותנית , תמיד ערוכות, מוכנות ומזומנות כדי להכניע את מפרי החוק הקטנים, ואילו חברכם הגדול, האנרכיסט, אינו זקוק לכל אמצעי הדיכוי הללו, הוא מתייחס לשאיפות הצעירים, הוא פונה תמיד אל רצונם הטוב, אל יכולתם להבין את הדברים, אל תחושת הצדק שלהם, וכולם מגיבים בשמחה. כך נוצרת חברה אנרכיסטית זעירה, אנושית באמת, אף על פי שנראה שהכל סביבם נעשה בכדי לעכב את הופעתה של החברה האנרכיסטית, למנוע את ביטול החוקים, והתקנות, את הדוגמאות הנלוזות, והשחיתות הציבורית.

קבוצות אנרכיסטיות צצות אפוא ללא הרף, מתעלמות מדעות הקדומות וממוסכמות שעבר זמנן, שמשקלן בטל בשישים. עולם חדש מנץ סביבנו, נובט כשתיל חדש המפלס דרכו מבעד לפגמי חברה שבעת הימים. אין זו אוטופיה ולא רק פרי דמיון , כפי שחוזרים ואומרים על כך ללא הרף, העולם החדש כבר כאן ומצטייר באלף אופנים שונים, עיוור הוא האיש שאינו מבחין בו.

מאידך, אם תאמרו שחברה אוטופית- דמיונית זו היא בלתי ניתנת להשגה, אינה אפשרית, כי אז נדע כולנו שנדונו לחיות בגיהינום.

****

בצדק תאמרו כי לא ניצלתי לרעה את זכותי כאן להשמיע ביקורת חריפה, ביקורת שכל כך קל להטיח כלפי החברה כפי שהיא מתנהלת כיום. האם אוכל לקוות כי

אתם תשפטו את דברי במידת הצדק, על כך שלא ניצלתי לרעה את הביקורת על החברה המתבססת על ידי מה שמכונה עקרון הסמכות והמאבק העז על הקיום. אבל לבסוף, האם אין זה נכון שבהגדרה, כל חברה היא בסופו של דבר קבוצת אנשים המתאחדים ובאים בדברים זה עם זה למען רווחתם המשותפת?

טיעונם של המשפטנים הוא, כי אומנם לכל עבירה של פרט בחברה על החוק יש מניע, לכל פשע יש את הנסיבות החברתיות שהביאו לביצועו ,צידוק למעשה העבירה, אך המטרה הכללית של החברה, נעלה על צרכי הפרט ולכן מחוייבת בשלטון החוק. מטרת החוק היא סיפוק הגנה טובה לכלל הציבור, המטרה היא להשית סדר מושלם בחברה על ידי איזון האינטרס של כלל הציבור לעומת הפרט למרות הצידוקים העומדים לפרט . אבל למשמע טיעונים אלה, האם אין זה מעורר גיחוך לראות את שלטון החוק והסדר כפי שהוא למעשה מתקיים בארצות המשתייכות לתרבות האירופית, בהן מוצגים בזה אחר זה פרקים בדרמה מעוררת חלחלה, מהפכת מעיים, של שפיכות דמים שלטונית, רצח והתאבדויות, אלימות ויֵרי. דרמה של תעתועים ורעב, גניבות, גניבות דעת והונאות מכל הסוגים, של פשיטות רגל, קריסות והרס?

****

כשנצא מהמפגש כאן, מי מאתנו יוכל להתעלם ולא יראה לנגד עיניו את כל אלה המוחים כנגד, את כל אותן רוחות רפאים של הרוע והרעב, הניצבים סביבו?.

באירופה זו שלנו,חיים כיום חמישה מיליון בני אדם המגויסים לפקודת השלטונות וממתינים לפקודה, לצאת ולהרוג ,לשרוף בתים להעלות באש יבולים. ובנוסף יש עוד עשרה מיליון חיילי מילואים שאינם נמצאים אומנם עכשיו בקסרקטינים, אך מחשבתם טרודה באותה מלאכת השמדה שתוטל עליהם. ובנוסף אפשר למנות עוד חמישה מיליון אומללים החיים, או לפחות מתקיימים כצמחים בתאי הכלא, מרצים עונשם בכל רחבי אירופה.

עשרה מיליון בני אדם מתים מידי שנה בשנה במה שקרוי נסיבות טבעיות. אך מתוך שלוש מאות שבעים מיליון בני אדם החיים באירופה, שלוש מאות חמישים

מיליון אנשים, אם לא כולם, חיים בחרדה מתמדת לעתידם. חרדה מוצדקת לגבי מה שצופן עבורם המחר. למרות העוצמה האינסופית הטמונה בעושר שנצבר בחברה האירופאית , מי מאתנו יכול לומר שהיפוך פתאומי של הגורל לא ידיר אותו מנכסיו? אלה עובדות שאיש אינו יכול לחלוק עליהן, ואשר אמורות, כך נדמה לי, לעורר את כולנו לשנות בנחישות את מצב העניינים הזה, הטומן בחובו תסיסה מהפכנית בלתי פוסקת.

נקרתה בידי הזדמנות לדבר עם פקיד שלטון בכיר, מאלה ששגרת חייהם היא להכתיב את החוקים והעונשים במדינה.

"לפחות תגנו על החברה שלכם !"

אמרתי לו.

"איך אתה רוצה שאני אגן על החברה", השיב,

"החברה איננה ניתנת להגנה!".

החברה מגנה על עצמה, אם לא בטיעונים שיש בהם הגיון ,הרי זה נעשה בשימוש באלימות, במלקות ,בצינוק, ובגרדום .

מאידך, אלה שתוקפים את יסודות החברה הקיימת יכולים לעשות זאת בכל ליבם ובמצפון שקט . אין ספק שתנועת השינוי החברתי תוביל גם לאלימות ולמהפכות, אך האם כבר עתה, האם אין העולם סביבנו אלא מציאות של אלימות מתמשכת ומהפכה מתמדת? ובחלופות שמציעה המלחמה חברתית, מי יהיו אלו שישאו באחריות ?

אלה המכריזים על עידן של צדק ושוויון לכול, ללא הבחנה בין מעמדות או יחידים, או אלה הרוצים לשמר את הפרדת המעמדות, אלה הזורעים שנאה, אלה המוסיפים עוד חוקים דכאניים לאלה הקיימים, אלה היודעים לפתור בעיות חברתיות רק בנחת זרועם של חיילים, ופרשים, וארטילריה! . ההיסטוריה מלמדת אותנו בוודאות גמורה, כי פוליטיקה של שנאה תמיד מלבה שנאה, מחמירה באופן קטלני את המצב הכללי, או אפילו מובילה להרס קבוע.

כמה אומות נכחדו בדרך זו, וכמה אומות מתקיימות עדיין תחת דיכוי מתמיד! האם נאבד בתורנו גם את אומתנו?

אני מקווה שלא. הודות למחשבה האנרכיסטית המתהווה, המחדשת את היוזמה האנושית. האם אתם שאינכם אנרכיסטים, אין אתם חשים בכך בחושיכם הבריאים?

אנרכיזם? מי מכם, עמוק בתוך נפשו ובמצפון נקי, רואה את עצמו עליון על שכנו ומתנשא על חברו. מי במצפון שלם לא יכיר בו כאחיו וכשווה לו? הצהרות הנישאות ,המילים הגדולות הסמליות בשם המוסר, לעתים קרובות, תהפוכנה בוודאי למציאות. שכן אנו האנרכיסטים יודעים שהמוסר הזה שמטרתו צדק מושלם, חופש ושוויון לכול , הוא אכן אמיתי, ואנו חיים אותו בלב שלם, בעוד יריבינו אינם בטוחים בכך. במעמקי ליבם הם אינם בטוחים בצדקת דרכם ,הם אפילו משוכנעים שהם טועים, ומראש הם מגישים לנו את העולם .

הערות

[1].Ἀκρατής (*akratḗs*)

[2] מנזר תלמה המדומיין מתוך הסטירה של פרנסואה רבלה **גרגנטואה ופנטגרואל**,בו ניתן חופש מוחלט מחוק וציווי החברה.

[3] **עיר השמש La Citta del Sole, Civitas Solis** :הוא ספר אוטופי הכתוב הספר נכתב באיטלקית על ידי הנזיר תומאסו קמפנלה ,בשנת 1604בעת שהיה בכלא בעוון "חתרנות". הספר ראה אור לראשונה ב 1623-באיטליה והשפיע על המשנה האנרכיסטית.

[4] **פרפרזה ישעיהו מ"ג** וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכִתְּתוּ חַרְבוֹתָם לְאִתִּים וַחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא יִשָּׂא גוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה

[5] מעקרונות המרכזיים של הבונים החופשיים הם חופש, אחווה ושוויון בין "האחים" ובין בני האדם.

[6] מיוחס לסן סימון ההוגה הצרפתי "פנה מקומך כדי שאוכל לבוא במקומך"

[7] מהפכת יולי 1830 בה הביאה לחילופי שלטון בצרפת. המעמד הבינוני הדיח מהשלטון את המלך שארל העשירי והעלה תחתיו את המלך לואי פיליפ

[8] האיקריאנים תנועה סוציאליסטית אוטופית, שהוקמה על ידי חסידיו של הפוליטיקאי, העיתונאי והסופר אטיין קבט. בניסיון ליישם את התיאוריות הכלכליות והחברתיות שלו, הוביל קבט את חסידיו לארצות הברית של אמריקה בשנת 1848, שם הקימו האיקריאנים סדרה של קומונות שוויוניות במדינות טקסס, אילינוי, איווה, מיזורי וקליפורניה. התנועה התפצלה מספר פעמים בשל חילוקי דעות סיעתיים. הקהילה האחרונה של האיקריאנים, הממוקמת קילומטרים ספורים מחוץ לקורנינג, איווה, התפרקה מרצון בשנת 1898.